

VERKLARING VAN JOODSE DATA EN GEBRUIKEN

opgeschreven door wijlen Haham S. Rodrigues Pereira

INLEIDING

Ter gelegenheid van het 300-jarig bestaan van onze Esnoga, heb ik gemeend als passend aandenken een nagelaten brief, van mijn onvergetelijke vader z.l. aan zijn kinderen, te moeten publiceren. Eigenlijk, betreft het twee ietwat verschillende brieven, welke ik in één samengevat heb. Het geheel vormt een verklaring van data en gebruiken in het Joodse jaar. Moge onderstaande uitleg tot zegen zijn!

MRP

Psalm 34: 12-15:

Welaan, kinderen, hoort mij aan, ik wil U de vreze G'ds leren! Wie is de man, die behagen heeft in het leven, veel levensdagen wenst om geluk te zien: bewaar dan Uw tong voor wat slecht is en Uw lippen voor het spreken van onwaarheid. Mijd het kwade en doe het goede, zoek de vrede en jaag die na!

Een gewoon jaar שָׁנָה פְּשוּטָה heeft 353, 354, 355 dagen.

Een schrikkeljaar שָׁנָה מְעוּבָרָה heeft 383, 384, 385 dagen

De maanden Nisan, Siwan, Ab, Tiesjrie, Sjebat en Adar Riesjon hebben altijd 30 dagen.

De maanden Ijar, Tamoez, Eloel, Tebet en Adar (Sjenie) hebben altijd 29 dagen. Chisjwan en Kiesliv hebben of beide 29, of beide 30, of de eerste 29 en de tweede 30 dagen.

ניסן Nisan

Gehele maand geen תחנונות

Eerste 12 dagen heten ימי הקרבת הנשאים, dagen waarop de vorsten der 12 stammen hun offers brachten bij de inwijding van de tabernakel (in de parasa van: נשא), wat we lezen op חנוכה.

De avond vóór 14 Nisan moet men op alle plaatsen, waar in het afgelopen jaar חמץ kan geweest zijn, zoeken naar חמץ. Men doet dat bij kaarslicht of elektrische lantaarn, in elk geval zo, dat er geen brandgevaar is, en zegt vooraf de Beraga: צרוף ... חָשֶׁר קִדְשָׁנוּ ... עַל צִיטוֹר חָמֵץ.

Na het zoeken zegt men כָּל חַמֵּיחָ דְּחִיבָא צְרִישׁוּתֵי דְּלָא חֲזִיטֵי וְדָלָא צְעֵרְתֵי לְהוּי de verkorte חַמֵּיחָ (zie Tefiloth of moadim).

14 Nisan: תענית צבורית Vastendag der eerstgeborenen.

Men mag חמץ eten tot ongeveer één derde deel van de dag, na zonsopgang, dit is met zomertijd 10 uur, Eén uur later moet men het nog overgebleven חמץ verbranden of anders vernietigen. Men zegt daarna het volledige כָּל חַמֵּיחָ, waarbij men alle חמץ nietig verklaart: דְּחִיטֵי וְדָלָא חֲזִיטֵי דְּצֵעֵרְתֵי ... כָּל חַמֵּיחָ ... וְדָלָא צִיטֵרְתֵי לְהוּי. Voor die tijd kan men het nog weggeven. Eventueel verkopen van gamits mag alleen zo gebeuren, dat het in volledig bezit van een niet-jood is.

Die dag mag men geen מלכה eten, om 's avonds met meer smaak te kunnen eten.

De עֲצֵת הַגְּדוֹל voor Paas heet עֲצֵת הַגְּדוֹל: gewichtige Sabbath.

Gamits is al wat van één der 5 graansorten is en gerezen is. Dus ook bier. Men eet op Paas ook geen erwten of bonen, maar mag die wel in huis bewaren bij het gamits-vaatwerk. Zeep mag men alleen gebruiken indien niet geparfumeerd.

Glaswerk mag gewoon gebruikt worden, evenals groente-emmers en waterketels. Aardewerk, geëmailleerd vaatwerk en messen, niet uit één stuk mogen niet gebruikt worden. Metalen voorwerpen, niet geëmailleerd, die niet met het vuur in aanraking komen, dus bv. lepels en vorken en houten voorwerpen uit één stuk, moeten gekasserd worden door ze te overgieten met kokend water.

Bakplaten, kookkachels moeten gekasserd worden door te gloeien.

Wat op het vuur gebruikt wordt, moet worden gegloeid.

Wat warm gebruikt wordt, moet worden overgoten met kokend water.

Wat alleen koud gebruikt wordt, hoeft niet gekasserd te worden.

Men begint de עֲצֵת הַגְּדוֹל niet voor nacht.

Benodigdheden voor de Hagadah:

-4 glazen wijn (ter herinnering aan de 4 uitdrukkingen, waarmee G'd de verlossing beloofde:

וְהוֹצֵאתִי	Ik zal uitvoeren
וְהִלַּצְתִּי	Ik zal redden
וְגִאֲלֵתִי	Ik zal verlossen
וְלִקַּחְתִּי לִי לְעָם	Ik zal Mij tot een volk nemen

-1 in het vuur gebraden been, ter herinnering aan het Paaslam dat ook op het open vuur gebraden moest worden (לְלִי חֵם)

-3 מַלּוֹת; ook שְׁמוּרִים (in acht genomen) of קְלִירָה (maaïen) geheten, omdat daarbij al vanaf het maaïen werd opgepast, dat er geen water bij kwam. Bij gewone מַלּוֹת eerst van het maken af.

-מרור bittere kruiden (kropsla)

-מַרְסָתָה mengsel van fijngesneden appelen, rozijnen, noten, amandelen, kaneel; alle vruchten waarmee Israël vergeleken wordt, wat suiker en wat wijn. Dit is naar het uiterlijk ter herinnering aan de klei, waarvan men tichelstenen maakte, en om de מַרְוֹר in te dopen.

- 1 ei, ter herinnering aan het dier, dat men eten kon, als het Paaslam niet genoeg was voor het gezin.

-radijs of latuw, ingedoopt in azijn of zout water.

Men moet de Afikomen eten voor 12 uur. Men is gewoon die avond geen gebraden vlees te eten.

Op de eerste dag bij de מוּסָף, die dan herhaald wordt, begint men met het lezen van הַטֵּל מוֹרִיד הַטֵּל (תְּקוּן הַטֵּל) De tweede avond begint de עֵמֶר telling, tot הַשְּׂבוּעוֹת חַג, deze geeft het verband aan tussen de uittocht en de wetgeving. Door de laatste werd Israël werkelijk een volk. Als men 's avonds vergeten heeft te tellen, kan men nog bij dag tellen, zonder צִרְקָה. Heeft men een hele dag vergeten, dan mag men dat jaar geen צִרְקָה meer zeggen bij het tellen. De עֵמֶר telling heet zo, omdat ook op de tweede dag paas een עֵמֶר (maat) werd geofferd van de nieuwe gerst. Op de eerste en tweede avond zegt men bij de קְדוּשָׁה, de zevende en achtste avond niet, omdat het geen afzonderlijk feest is 20 Niessan חוֹל הַמּוֹעֵד. Geen מִזְמוֹר לְתוֹדָה evenmin als op ingaande Paas. (Bij het dankoffer תּוֹדָה, waren ook חֲמֵץ-broden en dat kon dus op Paas niet geofferd worden)

בְּלֵאֵת יִשְׂרָאֵל: עֵרָצִית וּמִנְחָה

21 Niessan: Men leest na: אִזְ יִשִּׁיר מֹשֶׁה: nog een stuk verder: פְּרָעָה: כִּי צָח סוֹם פְּרָעָה, evenals op צִבְתָּ צִשְׁלַח.

23 Niessan: Men leest in plaats van אֲחִסְרוּ חַג met dagpsalm: הַצָּח צָרוּךְ הַצָּח, evenals op 8 siewan en 24 tiesjrie.

ljar (29 dagen, dus 1 ר'ח סִיּוּן 1 dag)

In deze maand worden geen huwelijken gesloten, uitgezonderd op 1, 14 en 18 omdat in die maand een grote sterfte was onder de leerlingen van R. Akiba; bovendien waren toen de Jodenvervolgingen van de kruistochten.

14 Ijar heet פִּסַּח שְׁנֵי. Wie op 14 Nisan onrein was of op een verre reis, kon het offer van het Paaslam brengen op 14 Ijar.

18 Ijar heet לְעֹמֶר לֵג, 33 ste dag van de Omertelling. Toen hield de genoemde sterfte op. Deze beide dagen geen Teginot.

Siwan (30 dagen, dus ר'ח תמוז 2 dagen)

Eerste 12 dagen geen Teginot.

3,4 en 5 heten יְמֵי הַגְּזֵלָה שְׁלֹשָׁה, drie dagen van afzondering, ter voorbereiding voor de wetgeving.

6 en 7 Siwan חַג הַשְּׂבֻעוֹת: Wekenfeest, 7 weken na Paas.

Het heet ook: יוֹם מִתֵּן תּוֹרָה Dag der wetgeving.

יוֹם הַבְּצוּרִים Dag der eerstelingen, omdat op die dag de eerste rijpe tarwe geofferd werd in de vorm van twee broden. De eerste gerst werd geofferd, een Omer, op de tweede dag Paas.

חַג הַקָּלִיר Oogstfeest, omdat dan de tarweoogst begon.

עֲלֻתַת Slotfeest (van Paas).

Tot en met 12 Siwan zegt men geen Teginot, omdat, wie het feestoffer niet gebracht had op חַג הַשְּׂבֻעוֹת, dat kon doen tot en met 12.

Men leest de eerste dag voor מִנְחָה de חֲזָקוֹת (geboden) van R. Salomo Ibn Gabirol en het eerste gedeelte van רוֹת.

Men leest de tweede dag voor מִנְחָה de חֲזָקוֹת (verboden) en het tweede gedeelte van רוֹת.

8 Siwan חַג אֶסְרוֹ.

Tamoez (29 dagen, dus ר'ח 1 dag)

17 Tamoez עֶשֶׂר עָשָׂר בְּתַמוּז Vastendag

Redenen: Titus verovert Jeruzalem (70 na)

Apostemos verbrandt een Sefer Thorah

Mozes breekt de stenen tafelen

Offerdienst in de tempel gestaakt

Evenbeelden in de tempel geplaatst (afgodsbeelden)

Zeventien Tamoez

Van 17 Tamoez tot 9 Ab heet: תְּלַתָּח דְּפִרְעוֹתָח 3 weken van kastijding of צֵין הַמְּלָרִים Tussen de rampvolle dagen

Men zegt geen שְׂבָחֵינוּ en sluit geen huwelijken.

De eerste saba in de 3 weken heet שַׁבַּת דְּבָרֵי (הַפְּטָרָה): Jeremia I & II: 1-3)

De tweede saba in de 3 weken heet שַׁבַּת שְׁמֵעוּ (הַפְּטָרָה: Jeremia II & IV: 1-2)

De derde saba in de 3 weken heet שַׁבַּת חֲזוֹן (הַפְּטָרָה: Jesaja I)

Alle naar het beginwoord van de haftarah.

Ab (30 dagen, dus ר"ח אלול 2 dagen)

Vanaf 1 Ab is het verboden vreugde te genieten; ook trekt men dan geen nieuwe kleren of schoenen aan, noch laat men die dan maken.

De week, waarin 9 Ab valt eet men geen vlees en drinkt geen wijn; knipt geen haar, baard of nagels en trekt geen schone kleren aan. Ook wast men dan geen kleren.

Bij de laatste maaltijd voor 9 Ab eet men niet meer dan een gerecht en zorgt, dat men niet met 3 meerderjarige mannen eet, om geen זְמִין te zeggen.

Dit alles vervalt als 9 Ab op Zondag is, of verschoven wordt van saba op zondag.

(Een vastendag die van saba op zondag wordt uitgesteld heet: פֶּעֻנִית נִדְחָה; deze kunnen zijn שַׁבַּת עֶשֶׂר צְתִמּוֹז, שַׁבַּת עֶשֶׂר צָחָב, פֶּעֻנִית גְּדֻלְיָה, לֹאם גְּדֻלְיָה, פֶּעֻנִית מִקְדָּם); kan zijn: פֶּעֻנִית חֶסְפָּר of פֶּעֻנִית צְכוּרוֹת .

Op 9 Ab is verboden: eten, drinken, wassen, dragen van leren schoeisel, elke intimiteit tussen man en vrouw. Bij het ochtendgebed doet men geen Talit en Tefilien aan. In alle drie פֶּעֻנִיּוֹת voegt men נֶחֱם en עֲנִינוּ in.

Ook op de dag na 9 Ab mag men de gehele dag geen vlees eten of wijn drinken, omdat die dag de tempel nog heeft gebrand. Dit vervalt als de vastendag is uitgesteld van saba 9 Ab op zondag 10 Ab. Dan mag men echter zondagavond, na de vastendag, ook geen vlees eten of wijn drinken.

De redenen voor 9 Ab zijn:

Negen Ab

Edoms koning Turnus Rufus laat de tempelberg met zout beploegen.

Grote uitmoording der joden in Spanje in 1492, onder Ferdinand en Isabella.

Ezra's tempel (tweede) verwoest door Titus.

Nebucadnezar verwoest de tempel van Salomo.

Aankondiging van de veertigjarige omzwerving in de woestijn.

Bar Kochba, de valse Messias, wordt verslagen bij Biter (135 na)

De 7 weken tussen 9 Ab en Rosj Hasjanah heten: שַׁבְּעַת דְּגִחְמָתָא, 7 weken van vertroosting. Men leest dan als Haftarah stukken uit Jesaja.

De Sabbath na 9 Ab heet: שַׁבַּת גְּחִמּוֹ. Na de negende heet de maand ook: מְנַחֵם.

15 Ab heet: טו זָחָב, een herinneringsdag, geen תְּחִינּוֹת.

De redenen zijn:

Einde van de oorlog met de stam Benjamin (zie Richteren, hfdst 19 tot einde)

Feest van de wijnoogst-

Die dag hield men elk jaar op met het hakken van het hout voor de offerdienst, omdat het na die dag wormstekelig werd. Men noemt die dag ook: יוֹם תְּצַר מִגַּל, dag dat de bijl gebroken werd.

Op die dag werden door Hosea, laatste koning van het rijk Israël, de wachters afgeschapt, die sinds Jerob'am, eerste koning, de wegen naar Jeruzalem bewaakten, opdat de inwoners van het rijk niet op de drie hoofdfesten naar Jeruzalem zouden gaan.

Toen werd verlof gegeven, om de lijken van de bij Biter gesneuvelden (zie redenen van 9 Ab) te begraven.

Eloel (29 dagen)

Vanaf 2 Eloel tot Kiepoer worden 's avonds en 's morgens סְלִיחוֹת (vergifenis-gebeden) gezegd, behalve op Sabbath en feestdagen; indien 2 Eloel op Saba valt, beginnen de סְלִיחוֹת op 3 Eloel.

Op 29 Eloel zegt men geen תְּחִינּוֹת.

Na de ochtenddienst: הַפְּרַת גְּדָרִים (opheffing van geloften)

Tiesjrie (30 dagen, ר"ח חֶשְׁוֹן, 2 dagen)

1 en 2 Tiesjrie לַאֲשֶׁה הַשָּׁנָה (nieuwjaarsfeest)

Dat feest heet ook: יוֹם הַזְּכָרוֹן, dag der herinnering.

יוֹם הַדִּין, dag van het gericht

יוֹם תְּרוּעָה, dag van het bazuingeschal

(op Sabbath zegt men זְכָרוֹן תְּרוּעָה en geen חֶזְיוֹן מִלְּפָנָיו. Dit laatste ook niet op שַׁבַּת תְּשׁוּבָה, wel op שַׁבַּת קַפּוּר)

Op de eerste avond na de קְדוּשָׁה eet men een zoete appel met honing als symbool, dat het komende jaar gelukkig moge zijn. Men zegt daarbij: יְהִי רָצוֹן יְהוָה מִלְּפָנֶיךָ ה' אֱלֹהֵינוּ שֶׁתְּחַדֵּשׁ עֲלֵינוּ שָׁנָה טוֹבָה וּמְתוּקָה.

De tweede avond moet men bij de קְדוּשָׁה een nieuwe vrucht of een nieuw kledingstuk hebben om שֶׁתְּחַיֶּינּוּ te kunnen zeggen.

De שׁוֹפָר moet zo mogelijk een ramshoren zijn, ter herinnering aan de offerande van Izak, die op לַאֲשֶׁה הַשָּׁנָה plaats vond. Anders neemt men een hoorn van een bok of antilope, niet van een rund of van een hert.

De moesaf wordt herhaald op ראש השנה en כפור, eerste dag חג המולות en eerste dag שמיני חג עצרת.

De עמידה van mincha wordt herhaald op ראש השנה, כפור, en vastendag.

De 3 middelste זכרות van de moesaf van ראש השנה heten respectievelijk:

מלכות, omdat daarin wordt gesproken over G. als Koning

זכרון, omdat daarin wordt gesproken over de herinnering

שופרות, omdat daarin gesproken wordt over het bazuingeschal

1 tot en met 10 Tiesjrie heten תשובה ימי, עשרת ימי תשובה, 10 dagen van bekering. de Sabbath in die dagen heet שבת תשובה.

3 Tiesjrie ליום גדליה. Op die dag werd Gedalja, landvoogd der Joden na de verwoesting van de eerste tempel vermoord. Daarmee eindigde het verblijf der Joden in Palestina en werd ook de rest verbannen naar Babylonië.

Van 9 Tiesjrie tot het einde van de maand geen תחינות.

Indien men de invoegingen van de 10 bekeringsdagen vergeten heeft behoort men niet over te lezen, evenmin als bij על הנסים en חתה חננתנו.

Als men niet המלך הקדוש heeft gezegd, moet men vanaf het begin overlezen.

Als men niet המלך המשפט heeft gezegd, moet men vanaf השיצה overlezen

Als men niet ויצא יעלה heeft gezegd, moet men op חול המועד altijd overlezen vanaf רלה, is men al uitgestapt, dan vanaf het begin over. Op ראש חודש alleen overlezen bij שחרית en מנחה.

10 Tiesjrie: onthoudingen zie 9 Ab

De avonddienst vangt aan met כל גדרי, een plechtigheid waarbij alle geloften die men in het afgelopen jaar tegenover G. gedaan heeft, opgeheven worden. Uitsluitend tegenover G.; dus beloften tegenover mensen blijven wel degelijk van kracht!

Men spreekt bij alle 5 gebeden een zondenbelijdenis uit, een וידוי.

Als vijfde gebed leest men de געילה, slotgebed. Aan het eind daarvan zegt men de zogenaamde שמע, die men ook zegt bij een stervende, omdat men daarmee wil uitdrukken, dat ook de dood verzoening moge brengen.

11 Tiesjrie יום שמחת כהן, dag van de vreugde van den Hogepriester, na zijn behouden terugkomst uit de tempel.

15 ---21 Tiesjrie: סכות. Men moet wonen in de loofhut, als herinnering aan de bescherming in de woestijn. Daarom verlaten wij onze veilige woning en verblijven in een wankel hutje, om ons vertrouwen te tonen in G., die ons in elk verblijf beschermen kan.

Men moet de Loelab לילב opnemen, bestaande uit:

1 palmtak תמר כף,

3 myrtetakken of כַּדְמ

2 beekwilgetakken of עֵרְצָה

1 ethrog אֶתְרוֹג

Symbolische verklaringen:

De ethrog heeft de vorm van het hart.

De loelab heeft de vorm van de ruggegraat

Het blad van de myrte heeft de vorm van het oog

Het blad van de beekwilg heeft de vorm van de lippen.

Dus, dat men zich met zijn gehele lichaam aan G. wijdt.

Een andere verklaring is, dat de לוֹלָב met smaak en geur symbool is van die mensen, die zowel de rituele plichten vervullen als de menslievende; de palm, die alleen vruchten levert en geen geur heeft, die personen, die alleen de weldadigheid beoefenen; de myrte, die alleen geur heeft, hen die alleen de rituele plichten vervullen en de beekwilg, die noch smaak noch geur heeft, hen die in geen van beide opzichten hun plicht doen. Die allen worden samen genomen, om te doen uitkomen dat wij niet het recht hebben, om bij het gebed iemand uit te sluiten.

Men maakt met de Loelab wendingen tijdens de Hallil en bij de הוֹשַׁעְנוֹת.

Op Sabbath wordt bij de הוֹשַׁעְנוֹת geen Sefer uitgehaald, maar wel de Hechal geopend. Men maakt een omgang (op הוֹשַׁעְנָה רַבָּה: 7), om aan te duiden, dat de תּוֹרָה, waaromheen men immers de omgangen maakt, het middelpunt van ons leven is.

Het feest heet ook חַג הַקָּלִיר, omdat men daarna begon met het inzamelen der vruchten.

De zevende dag heet הוֹשַׁעְנָה רַבָּה, omdat men dan vele malen הוֹשַׁעְנָה zegt. 22 en 23 Tiesjrie חַג עֲלֻזֹת שְׁמִינִי חַג עֲלֻזֹת, Slotfeest. Men begint dan bij de Moesaf met het zeggen van מִשֵׁב הַרוּחַ. מִשֵׁב עֲלֵינוּ. (eerst bij עֲרֻזֹת voor 5 december; in december voor een maatschappelijk schrikkeljaar eerst de avond voor 6 december)

23 Tiesjrie שְׁמַחַת תּוֹרָה. Men eindigt dan het lezen van de תּוֹרָה en begint weer onmiddellijk opnieuw met צְרָאֲשִׁית.

Kiesliv (29 of 30 dagen)

25 Kiesliv tot 2 of 3 Tebit חֲנוּכָה, Inwijdingsfeest.

De familie de Chasjmoneen, hoofd de Hoge priester Matitjah, vader van 5 zonen, waarvan Juda de Makkabeeer de voornaamste was, bevrijdt de joden van de overheersing der Syriërs onder Antiochus Epifanes, die oa. de besnijdenis en de Sabbathviering verboden had en de tempel ontwijfde. Na reiniging werd de tempel opnieuw in gebruik genomen op 25 Kiesliv. Er was toen nog maar een kruikje met olie over om het licht der מְנוֹרָה te ontsteken en het vervaardigen van nieuwe olie duurde 8 dagen. Door een wonder was toen die olie toereikend voor 8 dagen. Daarom ontsteken we 8 dagen lichten en wel de eerste avond 1, dan 2,

enz., want elke volgende avond was het wonder groter. Men ontsteekt de eerste avond het eerste licht aan de rechterkant; de tweede avond eerst het tweede licht, dan het eerste, enz. Men leest het gehele feest de grote Hallil. Men voegt in de **bençao** en in de עַל הַגִּיסִים, עֲמִידָה in.

Tebit (29 dagen, dus ר'ח טֵבֵת is 1 dag)

10 Tebit עֲשָׂרָה בְּטֵבֵת; men vast omdat toen de belegering van Jeruzalem door Nebucadnezar begon. Ook zou op die dag Ezra gestorven zijn.

Sjebat (30 dagen dus ר'ח אָדָר is 2 dagen)

15 Sjebat, עִוֹ בְּשֻׁבָת, of רֵאשׁ הַשָּׁנָה לְחַיִּלּוֹת, nieuwjaarsfeest der bomen. Van die dag begon men de 3 jaren te tellen, gedurende welke men na het planten van een boom de vruchten ervan niet eten mocht.

Adar Riesjon (30 dagen, ר'ח נִיסָן is 2 dagen)

14 en 15 Poeriem Katan, klein Poeriem

Adar {Sjenie}(29 dagen, ר'ח נִיסָן is 1 dag)

De Sabbath voor of op 1 Adar heet שְׁבֻעַת שְׁקָלִים, omdat met 1 Adar werd afgekondigd, dat men weer zijn nieuwe bijdrage van een halve sikkil moest storten voor de dagelijkse offerdienst.

De sabbath voor Poeriem heet שְׁבֻעַת זְכוֹר; dat men zich herinnere, hoe Amalik waarvan ook Haman afstamde, Israel had aangevallen.

De Sabbat na Poeriem heet שְׁבֻעַת פָּרָה, omdat men dan een stuk uit de Thorah voorleest, waarin gesproken wordt over de rode koe als middel om zich te reinigen van verontreiniging door een dode. Dit moest geschieden voor het eten van het Paaslam

De sabbath voor of op 1 Niessan heet שְׁבֻעַת הַחֹדֶשׁ.

13 Adar תְּעֵנִית אֶסְתֵּר: vastendag van Esther

14 Adar פּוּרִים: lotenfeest. Men moet aalmoezen aan de armen geven, een maaltijd houden en aan bekenden eetwaren als geschenken sturen. Men voegt in de **bençao** en in de עַל הַגִּיסִים, עֲמִידָה in.

15 Adar is פּוּרִים שׁוּשָׁן.

Kasjeren van vlees

Een half uur in water; als men geen speciaal voorwerp ervoor heeft, dat alleen daarvoor gebruikt wordt, moet men steeds eerst water in het voorwerp doen. Dan met zout, niet te fijn of te grof bestrooien aan alle kanten en zo een uur laten staan. Dan zeer goed afspoelen.

Het hart snijdt men open en snijdt de punt eraf en behandelt het verder als gewoon vlees.

De lever, ook van een kip, behandelt men anders. (dus niet in water enz.) Men snijdt hem kruislings in en braadt het dan met de sneden naar beneden op vuur. Daarna mag men het koken.

Gevogelte moet men eerst openen, dan in water; vervolgens ook van binnen met zout bestrooien en het zo leggen, dat de opening naar beneden gekeerd is. Tijdens het zouten moet alles liggen in een voorwerp met gaten of op een schuin geplaatste plank, zodat het bloed er aflopen kan.